

ÎNVĂȚĂTURILE ATRIBUITE LUI NEAGOE BASARAB O RECONSIDERARE

P. P. PANAITESCU

Nevoia unei reconsiderări. Problema autenticității *Învățăturilor* atribuite lui Neagoe Basarab a fost pusă din nou în discuție prin două cercetări critice datorite lui P. Ș. Năsturel¹ și Dan Zamfirescu², care, împotriva concluziilor lui D. Russo³ și ale autorului prezentului articol⁴, ajung la concluzia autenticității *Învățăturilor*, adică a contemporaneității lor cu epoca lui Neagoe Basarab și a influenței directe sau indirecte a acestui domn al Țării Românești la redactarea lor. Amândoi autorii citați fac însă concesii teoriei neautenticității, recunoscând în textul *Învățăturilor* o mină străină, a unui călugăr, cu mentalitatea lui de ascet, opusă sau măcar deosebită de aceea a domnului.

Cu toate criticile aduse, socotim că argumentele propuse de noi în articolul citat, care datează de 16 ani, rămân valabile în structura lor generală⁵. S-ar putea relua discuția punct cu punct, dar am crezut mai interesant pentru cititori, care așteaptă noi lămuriri asupra culturii noastre din perioada feudală,

¹ P. Ș. NĂSTUREL, *Învățăturile lui Neagoe Basarab în lumina pisanilor de pe biserica mănăstirii Argeș*, în « Mitropolia Olteniei », XII, 1959, 1-2, p. 12-33.

² D. ZAMFIRESCU, *Învățăturile lui Neagoe Basarab. Problema autenticității*, comunicare ținută la Asociația Slaviștilor din R.P.R., la 15 iunie 1961. Am avut la îndemână, prin amabilitatea autorului, și forma remaniată a studiului, depusă la Asociația Slaviștilor, pe care o cităm mai jos indicând paginile.

³ D. RUSSO, *Studii bizantino-române*, Buc., 1907; același, *Studii istorice greco-române*, I, Buc., 1939, p. 205-266.

⁴ P. P. PANAITESCU, *Învățăturile lui Neagoe Basarab. Problema autenticității*. Buc., 1946 (Biblioteca Institutului de studii balcanice).

⁵ Aceste argumente sînt, în linii generale, următoarele: caracterul violent și autoritar al lui Neagoe Basarab nu se potrivește cu accentele de umilință și de îndemn la ascetism ale *Învățăturilor*; misticismul *Învățăturilor* contrazice principală ideea de manual destinat artei cîrmuirii lumesti (asupra acestei chestiuni revenim în prezentul articol); faptul că autorul *Învățăturilor* face confuzii și omisiuni, cînd se referă la familia lui Neagoe; nepotrivirea *Învățăturilor* politice cu instituțiile militare și civile din vremea domniei lui Neagoe și anume predominarea armatei de mercenari, a artileriei de campanie, care se potrivește abia cu sfîrșitul secolului al XVI-lea în Țara Romînească (nu am contestat existența mercenarilor și a artileriei de cîmp în vremea lui Neagoe, ci numai predominarea lor); în sfîrșit, nepotrivirea între patronajul exercitat de Craiovești (familia din care făcea parte Neagoe) asupra domniei în vremea lui și textul *Învățăturilor*, care sfătuiesc pe domn să nu conceedă demnitățile rudelor sale.